

15:30, Vasárnap (június 12.), m1

Balaton retró

magyar dokumentumfilm, 82 perc, 2007

rendező: Papp Gábor Zsigmond

Ez a film megrendelhető DVD formátumban.

Életképek a '60-as, '70-es évekből

A Budapest retró I-II. után elkészült Papp Gábor Zsigmond Balaton retró című filmje, hiszen Magyarország másik fő turisztikai nevezetessége gyakran szerepelt a '60-'70-es évek reklámjaiban és filmhíradóiban. A Balaton típusfigurákat is teremtett: a "balatoni fagyaltárus" és a "balatoni lángossütő" a letűnt rendszer éveinek gyorsan meggazdagodó, irigyelt, de kissé lenézett első magánvállalkozói voltak. Filmünk öt fejezetben mutatja be a balatoni nyaralást és örömeinkre egy régi Anna-bálból is láthatnak részleteket, megmutatva, hogyan szórakoztak anyáink és apáink 1967-ben.

Egyéb epizódok

Kritika:

PORT.hu, 2007. december 13.: Balaton Retró

Mancs, 2007. december 13.: Nekem a Riviéééera, kösz

Népszabadság, 2007. december 18.: Balaton szeletek

*

Balaton Retró

2007. december 13.

"Nekem a Balaton a Riviéra" S.Nagy István, ha nem alkotott volna annyi mást, ezzel az egy sorral is beírná a nevét a Nagy Könyvbe, hiszen ezzel a néhány szóval több generáció nyári problémahalmazát fogta meg, frappáns tömörséggel. Nekünk, magyaroknak, cseheknek, lengyeleknek és kelet-németeknek valóban a Riviéra volt a Balaton, de sok osztrák, svájci, olasz és nyugat-német is szívesen töltötte a nyarának egy részét a "magyar tengeren". Balaton mindig egy kis vidám, színes folt volt a vasfüggöny innenső, zordabbik oldalán, ennek állít emléket, ezt idézi meg Papp Gábor Zsigmond legújabb retró-filmje.

A rendező 1998-ban nagyon beletrafált az éppen akkor csúcsosodó divathullámba, a retróba, így történhetett, hogy a korabeli reklámfilmekből, híradórészletekből és privát szuper 8-as filmfelvételekből szerkesztett Budapest Retró című filmje dokumentumfilmtől messze nem remélt nézőszámot hozott a mozikban és jól teljesített a DVD eladásokban is. Sőt, bizonyos körökben egyenesen kultuszfilmként kezdték emlegetni. Hasonlóan szerepelt a folytatás is, a Budapest Retró II. meglepetésként ható címmel, így kipipálva Magyarország első számú turistaattrakcióját, a fővárost, elérkeztünk a következőhöz: a Balatonhoz.

Papp Gábor Zsigmond egyáltalán nem tekinthető kísérletező kedvű filmesnek, ám ez az ő esetében egyáltalán nem baj. Alkalmazzuk most a "Járt utat a járatlanért el ne hagyd"

örökbecsű népi közhelyét, PGZS új filmje éppen olyan, mint az ezt megelőző két retrófilm: bájos, szellemes és szórakoztató. Nyilván ez is épp oly sikeres lesz, mint a előzők, így nincs is ok változtatásra. Az első budapesti rész szerkesztési elveihez hasonlóan most is öt fejezetből áll a film: az első a balatoni üdülők, aztán a balatoni táborok, a balatoni turizmus, a balatoni sport és végül a balatoni rendezvények.

Míg azonban a Budapest Retró I. és II. erejét csupán az archív képek és az eredeti narráció mai szemmel nézett, mai füllel hallgatott ósdi bája, az általuk közölt információk, a hozzájuk társított vendégszövegek olykor meglepő, olykor már-már mulatságos volta adta, addig a Balaton Retró már a magyarázó, értelmező kommentár eszközével is operál. Máté Gábor és Vallai Péter által tolmácsolt gunyoros, de tárgyyszerű megjegyzések teszik helyére a fejünkben azt, amit látunk. Valószínűleg nem mindenki számára egyértelmű például, hogy miért nőhetett a Balatonon nyaralók létszáma az 1949-es 86 ezerről 1959-re 800 (!) ezerre, tehát tízszeresére és a hetvenes évekre még sokkal tovább. Hogy hogyan üdülhetett '69-ben éjszakánként a dolgozó 6, azaz hat forintért Lellén. Hogyan válhatott a balatoni lángossütő erről lenézett, arról irigyelt figurája szociológiai terminussá és mit okozhatott a virágzó szocializmus zseni munkáselméiben a decens nyugati "értelmetlen fényűzés" látványa a siófoki korzón... Hogyan festett a szocreál Moszkvics mellett parkoló New York-i rendszámú, vadonatúj "autócsoda"...

Fene tudja, mi volt a jó a hideg lángos-meleg sör által táplált KGST-Riviérában... (Talán az, hogy akik megélték, akkor voltak fiatalok?) Mond-e valamit a mai tizen-huszonéveseknek az, milyen rohadni órákig a tűző napon az Osztapenkónál (ki/mi is az?) egy jó stoppra várva? Milyen volt a heringdobozszerűen tömött strandon bronzolajszagú emberi testek közt ugrálni, aztán a két legcsinosabb fürdőruha közé lehuppanni? Premier előtti vetítésen látni a Kutya éji dalát '83-ban (?) a fonyódi moziban, majd kinn beszélgetni a filmről/megérezni valamit a szabadságból a mólón a hófehér öltönyös, hófehér kalapos, piros pöttyös nyakkendőt viselő Bódy Gáborral, miután a mozi mindenható gépésze kirúgott minket? Száz forintot találni a tihanyi nyilvános WC-ben, amikor kettőnk zsebében összesen volt 9 forint? Elmerülni egy irdatlan német lány puha testében a nyakig érő langymeleg boglári strandon?

Eh, nosztalgia. Azok a régi szép idők, bruhahaha. De aki nem emlékszik, az nem is élt. Ne várjon tehát az olvasó objektív kritikát, aki tudja, miről beszélek, s miről beszél e film, az úgyis tudja, aki pedig nem, az meg fogja tudni, mert meg fogja nézni.
(efes), PORT.hu

*

Nekem a Riviéééra, kösz
2007. december 13.

Nosztalgikus szórakoztató ismeretterjesztés szombat estére. Legfeljebb nem pizzát rendelünk

hozzá, hanem egy üveg Hubertust; aztán lesz közös gyerekkori élményeinkre alapozott összeborulás... Pont, ahogy Móricka elképzei.

Ám az avatott (Budapest retró 1-2) idegenvezető útmutatása szerint előrehaladva elég gyorsan döbbenünk rá, micsoda szomorújáték pereg előttünk. Papp fejezetekbe gyűjti félmúltunk reklámfilmekből, híradórészletekből, ebből-abból összehordott szövedékét, szám szerint ötbe: üdülők, táborok, turizmus, sport és rendezvények. Már e leltárszerű felsorolás is irányadó; hol éltünk mi? És milyen ruhákban jártunk? És mit is gondoltunk a világról, amikor éppen "önfeledtek" voltunk. Az első Skoda személygépkocsi és mondjuk Anna-báli frizura, "fecske" fürdőruha vagy cigaretta után érzett természetesen jelentkező ellágyulás még érthető, mi is voltunk fiatalok (vagy legalább a szüleink). De amikor a sokadik ismerős rekvizitum, gesztus, cégér bukik elő, megáll a stampedli félúton a kézben. Hiszen úgy üvölt a szegénység, mint a sakál. Ott óbégat az a narrátori mondatokban, korabeli szövegekben, minden képben. A lángosban, a sátorban, a táborban.

Ugyanakkor szemrebbenés nélkül beleképzelhető a látottakba a boldogság is. Bár nem biztos, hogy az a helyes befogadói magatartás, ha tényleg beleképzeljük. Mert még véletlenül kiderül, hogy a boldogság nem más, mint szimpla érzéki csalódás. Olyasvalami, mint receptre a Kalmopyrin, bevesszük, mert felírták. S itt nem csupán a látható komforthiányokról beszélünk. Inkább az információk finoman szólva is keresett feldolgozásáról, ami tényleg példásan van összefoglalva a film vezető slágerében, miszerint "nekem a Balaton a Riviéra". Csipiszt.

Ugyanakkor a szegénység szórakoztató volta minimum megkérdőjelezhető. Jelen élményünk közvetlen hatása alatt nyugodt lelkiismerettel kijelenthetjük: a szegénység, legyen akár lelki, tudati vagy pusztán gazdasági természetű - hótt unalmas. És ez egy mozgóképipari produkció számára halálos csapda, amibe a Balaton retró viharebesen masírozik bele. Nyolcvankét perc adott esetben szégyenből éppúgy sok, mintha büszkék lennénk akkori önmagunkra.

A film ugyan bizonyítja, hogy sár a sár, de sokkal többet ad, mint ami annak felismeréséhez elegendő. Így nem a sárba fulladunk bele, hanem az unalomba. Elunjuk magunk és viselt dolgaink látását. Nem is érdekes az egyáltalán, csak ha véletlenül eszébe jut valakinek valami róla.

- időkerek - , Mancs

*

Balaton szeletek **2007. december 18.**

Hol rontottuk el? Alighanem 1962-ben az MSZMP VIII. Kongresszusán, ahol az elvtársak az ország állapotától megmámorosodva határozatba foglalták a következőket: "A Magyar

Népköztársaság belső viszonyai olyanok, hogy azokat büszkén megmutathatjuk barátainknak és jóindulatú kritikusainknak egyaránt". A kapukat szélesre tárták, barátaink és jóindulatú kritikusaink tömegesen özönlöttek be rajta. Főképpen a magyar tenger, azaz a Balaton felé. Mely így a 60-as, 70-es években a hazai kisemberek, az ügyeskedők, a kispajtások és a KISZ-pajtások mellett mágnesként vonzotta magához a külföldi, köztük nyugati turistákat is. Akik - ahogy a korabeli híradásokban hallható - "különködésükkel, autócsodáikkal vágyakozást keltettek, és elősegítették a nyugat iránti illúziók erősödését".

Hogy milyen volt az élet a 60-as, 70-es években a Balaton környékén, arról igen plasztikus képet fest Papp Gábor Zsigmond Balaton retró című új dokumentumfilmje. Az egykori reklámokból, híradórészletekből, propagandafilmekből összeállított anyag élő, lélegző történelemkönyv. Sokkal többet mond a korról, mint a szüette, csikorgó közhelyekkel teli hivatalos megnyilatkozások.

Papp Gábor Zsigmond történelem szakon végezte el az egyetemet, tanult politikatudományt Bolognában és dokumentumfilmkészítést a Filmművészeti Főiskolán. Azt mondja, amikor először látott csokorba gyűjtött korabeli reklámokat, híradó- és propagandafilmeket, úgy gondolta: ez maga a rendszer. Szánalmas, komikus, szegényszagú, olykor mégis bumfordian bájos. S miközben portréfilmet készített Tandori Dezsőről, Göncz Árpádról, a Német Birodalmi Iskoláról vagy az egykori állambiztonsági dolgozók oktatásáról, tíz évvel ezelőtt a 60-as, 70-es évek Budapestjét dolgozta fel, most pedig a Balatont. Alapos munkával, a Magyar Nemzeti Filmarchívum anyagainak segítségével.

A Balaton retró egy fontos kacsintás furcsán kavargó félmúltunkra. Amelyben főszerepet játszott a Balaton, ahol találkozott Kelet és Nyugat, ahol lelkesen csépeltek a tollaslabdát, lódítottak a lengőtekét, hevertünk a kölcsönzőből bérelt gumimatracokon, pancsoltunk a kacsás úszógumiba préselve. Ahol suta bambuszbotokkal pecáztunk, ettük a sült halat, ittuk az olcsó sört, Angela Davis-hajú polbeaténekesek gitároztak, és vidám pajtások huncutkodtak más országbeli társaikkal a "párt ajándékaként átadott" zánkai úttörőtáborban. Amelyet nemes egyszerűséggel csak "a szocializmus okos és fényűző szigetének" neveztek akkoriban. Ahol okos mérnökök azon gondolkodtak, hogy cakkosra kellene fazonírozni a partot, hogy többen férjenek el mellette, még okosabb telektulajdonosok lefelé építkeztek, mert ahhoz nem kellett engedély. Vagy hobbitelkükön tákolták a nyaralókat olykor buszcsontvázból vagy szétesett tehervagonokból.

Papp Gábor Zsigmond fontosabbnak tartja ugyan egyéb dokumentumfilmjeit, de úgy véli: ez sem mellékes. Ez sem csak vigyorgó cukiság. Tanulságos korjelző, amelyet ráadásul élvezet volt elkészíteni. Kikapcsolódás, üdítő szórakozás. Mint egy gumikacsás pancsolás a Balatonban. Mert ne tagadjuk: nekünk a magyar tenger nagyon sokat jelentett.

Sokunknak még ma is a Balaton a Riviéra.
Trencsényi Zoltán